

ห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่ ห้องสมุดชุมชนแห่งแรกของล้านนา Chiang Mai Mission Library: Lanna's First Community Library

วรรณภา ปะวิโน^{*}
Wannapa Pawino

Received: 24 April 2023
Accepted: 12 August 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่ ห้องสมุดชุมชนแห่งแรกของล้านนา มีวัตถุประสงค์การเขียนบทความเพื่อศึกษาบริบทเกี่ยวกับความเป็นมาในการเผยแผ่คริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ของคณะมิชชันนารีอเมริกันเพรสไบทีเรียน ที่มีผลต่อการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้เนื้อหาในบทความยังอธิบายถึงประวัติความเป็นมาและวัตถุประสงค์ในการจัดสร้างห้องสมุดชุมชน หรือห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่ (Chiang Mai Mission Library หรือ Chiangmai Community Library) ซึ่งถือเป็นห้องสมุดชุมชนแห่งแรกของล้านนา

คำสำคัญ: ห้องสมุดชุมชน, ห้องสมุดประชาชน, โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย, ห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่, คณะมิชชันนารีอเมริกันเพรสไบทีเรียน, นิกายโปรเตสแตนต์, มิชชันนารี

Abstract

This academic article is about Chiang Mai Mission Library studies about the history of propagation of Baptist Christianity by American Presbyterian Missionary in Chiang Mai. The article focuses on the conduct's educational impact in Chiang Mai, historical background, its goal in building community library known as 'Chiang Mai Mission Library' or 'Chiangmai Community Library' which is considered the first community library in Lanna area.

Keywords: Community library, Public library, The Prince Royal's College, Chiang Mai Mission Library, American Presbyterian Missionary, Baptist Christianity, Missionary

---

^{*} บรรณารักษ์ชำนาญการ หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่, สำนักศิลปากรที่ 7 เชียงใหม่, กรมศิลปากร, กระทรวงวัฒนธรรม
Librarian, Professional Level, Ratchamangklaphisek National Library of Chiang Mai, The 7th Regional Office
Fine Arts, Chiang Mai, Fine Arts Department, Ministry of Culture

บทนำ

การเผยแพร่คริสต์ศาสนา (Christianity) ของพระเยซูคริสต์ได้เข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยนิกายโรมันคาทอลิก (Roman Catholic Church) เป็นนิกายแรกที่ชาวโปรตุเกสนำเข้ามาเผยแพร่พร้อมกับเจริญไมตรีทำการค้ากับไทย สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ปี พ.ศ. ๒๐๕๔ หลังจากนั้นชาวฮอลันดา ชาวอังกฤษ และฝรั่งเศส ได้เดินทางเข้ามาตามลำดับ มีขงขันนารีนิกายโรมันคาทอลิกเริ่มมีบทบาทอย่างมากในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระองค์ถือเป็นพระมหากษัตริย์ที่เลื่องลือพระเกียรติยศในพระราโชบายทางคบค้าสมาคมกับชาวต่างประเทศ รักษาเอกราชของชาติให้พ้นจากการเบียดเบียนของชาวต่างชาติ และรับผลประโยชน์ทั้งทางวิทยาการและเศรษฐกิจที่ชนต่างชาตินำเข้ามา และยังทรงอุปถัมภ์บำรุงกวีและงานด้านวรรณคดีอันเป็นศิลปะที่รุ่งเรืองที่สุดในยุคนั้น นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้มีการเผยแผ่ศาสนาอย่างเสรี ทรงมีพระบรมราชานุญาตให้คณะบาทหลวงได้สร้างโบสถ์ สร้างโรงเรียน ทำให้มีผู้นับถือคริสต์ศาสนามากขึ้น

คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสถาบันกษัตริย์ไทยมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ คริสต์ศาสนาได้เข้ามาเป็นตัวกลางในการติดต่อค้าขาย และการนำความรู้สมัยใหม่จากตะวันตกเข้าสู่ประเทศไทยโดยบาทหลวงนิกายโรมันคาทอลิกที่เข้ามามีบทบาทสำคัญและเป็นที่รู้จักคือ “สังฆราช ฌ็อง บัปติสต์ ปาลเลอกัว” หรือ “ฌ็อง-บาติสต์ ปาลกัว” (Jean-Baptiste Pallegoix) เดินทางเข้ามาในประเทศไทยเมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๓๗๑ ปฏิบัติหน้าที่มิชชันนารีประเทศไทยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ถึงพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ มีสมณศักดิ์เป็นประมุขมิสซังสยามตะวันออก (Apostolic vicar of Eastern Siam) และมุขนายกเกียรตินามแห่งมัลลอสหรือมัลลุส (Titular bishop of Mallos/Mallus) ได้นำวิทยาการการถ่ายรูปเข้ามา และพระองค์ทรง

ภาพที่ ๑ สังฆราช ฌ็อง บัปติสต์ ปาลเลอกัว ถ่ายภาพร่วมกับเด็กไทยชื่อแก้ว และเด็กญวนชื่อชมที่ปารีส เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๗^๒

^๒ วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี. ฌ็อง-บาติสต์ ปาลกัว. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๖, จาก https://th.wikipedia.org/wiki/ฌ็อง-บาติสต์_ปาลกัว

แต่งตั้งให้เป็นล่ามส่วนพระองค์ในการต้อนรับชาวต่างชาติ พร้อมมอบหมายงานราชทูตสำคัญ เช่น การนำเครื่องบรรณาการจากพระองค์ไปถวายแด่จักรพรรดินโปเลียนที่ ๓ ประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น^๓

นอกจากนี้ในปี พ.ศ. ๒๓๙๗ ยังได้เรียบเรียงพจนานุกรม ๔ ภาษาเล่มแรกของไทย คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส และภาษาละติน ชื่อพจนานุกรมว่า “**สัพพะ พะจะนะ พาสาไท**” เป็นพจนานุกรมที่ประมวลคำศัพท์ภาษาไทยในยุคแรกที่สุด เนื้อหาในเล่มแบ่งเป็น ๕ แฉก โดยเรียงลำดับอักษรวิธีตามอักษรภาษาละตินจาก A ถึง Z แฉกที่ ๑ ศัพท์ภาษาไทย แฉกที่ ๒ การออกเสียงคำ แฉกที่ ๓ ศัพท์ภาษาละติน แฉกที่ ๔ ศัพท์ภาษาฝรั่งเศส และแฉกสุดท้ายเป็นคำแปลภาษาอังกฤษ รวบรวมคำศัพท์ภาษาไทยไว้ถึง ๒๙,๒๗๖ คำ ตีพิมพ์ที่ประเทศฝรั่งเศส

ภาพที่ ๒ พจนานุกรมที่มีการตีพิมพ์ที่เก่าแก่ที่สุด^๔

ภาพที่ ๓ โรงพยาบาลเซนต์หลุยส์ (St. Louis Hospital) ตั้งตามพระนามของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๙ กษัตริย์ฝรั่งเศส

การเข้ามาของคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก นอกจากจะเป็นตัวกลางในการติดต่อค้าขายและการนำความรู้สมัยใหม่จากตะวันตกเข้าสู่ประเทศไทยแล้ว คริสต์ศาสนายังมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการศึกษา การจัดการเรียนการสอนในระบบการศึกษาแผนใหม่ ที่นำความรู้สมัยใหม่ทางตะวันตกมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน การสร้างโรงพิมพ์ และมีส่วนร่วมในการนำความรู้ทางการแพทย์สมัยใหม่เข้ามาด้วยการสร้างโรงพยาบาลขึ้นมาเพื่อรักษาชาวไทย โดยไม่แบ่งแยกผู้ป่วยว่าจะต้องนับถือศาสนาหรือไม่^๕

^๓ สมศรี บุญอรุณรักษา, พระสังฆราชปัลเลอกัวซ์ : มิตรที่ดี สนิทสนม และจริงใจ ในรัชกาลที่ ๔ (กรุงเทพฯ: สือมวลชนคาทอลิกประเทศไทย, ๒๕๕๐) ๑๙๐.

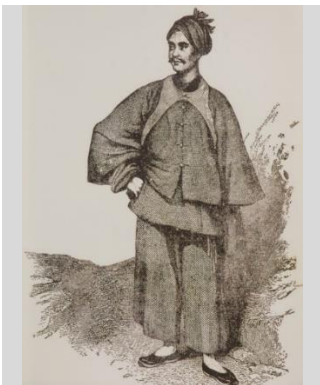
^๔ พิชายวัฒน์ พิชายภรณ์. สัพพะพะจะนะพาสาไทออนไลน์. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๒ เมษายน ๒๕๖๖,

จาก: <https://www.arts.chula.ac.th/chulaseal/dlto>

^๕ โกสเด, โรแบต์, ประวัติการเผยแพร่คริสต์ศาสนาในสยามและลาว (กรุงเทพฯ: สือมวลชนคาทอลิกประเทศไทย, ๒๕๔๙) ๔๔๗.

การเผยแผ่คริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ในดินแดนสยาม

นอกจากคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกแล้ว ในปี พ.ศ. ๒๓๗๑ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ คริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ (Protestantism) เข้ามาในประเทศไทย โดยมีมิชชันนารีเข้ามาในดินแดนสยามช่วงแรก ๆ หลายคณะ ในปี พ.ศ. ๒๓๗๑ สมาคมมิชชันนารีแห่งลอนดอน (London Missionary Society) ปี พ.ศ. ๒๓๗๔ คณะอเมริกันบอร์โดออฟคอมมิชชั่นเนอร์ฟอร์เรนจ์มิชชัน (American Board of Commissioners for Foreign Mission) พ.ศ. ๒๓๗๖ คณะอเมริกันแบปติสต์ (American Baptist Foreign Missionary Society) พ.ศ. ๒๓๘๐ คณะอเมริกันเพรสไบทีเรียน (American Presbyterian Missionary) และ พ.ศ. ๒๓๙๓ สมาคมมิชชันนารีอเมริกัน (American Missionary Association)^๖

ภาพที่ ๔ ศาสนาจารย์
นพ.คาร์ล เฟรดเดอริค
อ็อกัสตัส กุตสลาฟ เอ็ม.ดี
(คาร์ล กุตสลาฟ)^๗

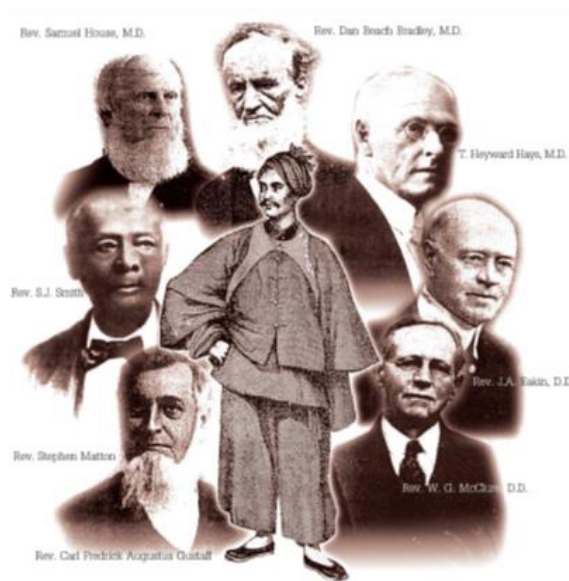
ในวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๓๗๑ ศาสนาจารย์นายแพทย์ คาร์ล เฟรดเดอริค อ็อกัสตัส กุตสลาฟ เอ็ม.ดี (Rev. Dr. Carl Frederick Augustus Gutzlaff) ชาวเยอรมัน จากสมาคมเนเธอร์แลนด์ มิชชันนารี (Netherland Missionary Society) และครอบครัวศาสนาจารย์ จาคอบ ทอมลิน (Rev. Jacob Tomlin) ชาวอังกฤษจากสมาคมลอนดอน มิชชันนารี (London Missionary Society) มาถึงประเทศไทยเพื่อวางรากฐานการเผยแพร่คริสต์ศาสนา ด้วยการศึกษารายละเอียดของภาษาไทย แปลพระคัมภีร์ แจกพระคัมภีร์ และเขียนพจนานุกรมไทย-อังกฤษ เป็นต้น จึงถือได้ว่าวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๓๗๑ เป็นวันที่มิชชันนารีนิกายโปรเตสแตนต์เข้ามาเผยแพร่คริสต์ศาสนาเป็นครั้งแรกในประเทศไทย

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๓๙๐ มิชชันนารีคณะอเมริกันเพรสไบทีเรียนเข้ามาในประเทศไทยเป็นครั้งแรก เมื่อถึงปี พ.ศ. ๒๓๙๒ ศาสนาจารย์สตีเฟน แมตตูน (Rev. Stephen Mattoon) และภรรยา (Mrs. Mattoon) กับศาสนาจารย์นายแพทย์ แซมูเอล เรโนลด์ เฮาส์ (Rev. Samuel Renold House) ได้ดำเนินการประชุม

^๖ จันทรจิรา วงษ์ชมทอง และคนอื่น ๆ, “คริสเตียนกับการศึกษาไทย,” วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน ๑๙, ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๖): ๒๑๕.

^๗ McFarland, George Bradley, *Historical sketch of protestant mission in Siam 1828-1928* (Bangkok: The Bangkok Times Press, 1928) 12.

เพื่อสถาปนาคริสตจักรอเมริกันเพรสไบทีเรียนในประเทศไทยอย่างเป็นทางการ ตั้งที่ทำการของมิชชันอยู่ที่บริเวณชุมชนกุฎีจีน ต่อมาย้ายไปยังย่านสำเหร่ในปี พ.ศ. ๒๔๐๐ ย่านสำเหร่จึงกลายเป็นศูนย์กลางการทำงานของมิชชันนารีคณะอเมริกันเพรสไบทีเรียน เป็นที่ตั้งของโบสถ์คริสตจักรที่ ๑ มีการสร้างโรงเรียน โรงพิมพ์ โรงพยาบาล และมิชชันนารีที่เพิ่งเดินทางมาใหม่สามารถเข้ามาอาศัยเพื่อเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทย ก่อนที่จะเดินทางออกไปเผยแผ่ศาสนาและจัดตั้งศูนย์มิชชันนารีในเมืองต่าง ๆ เป็นต้น มิชชันนารีคณะอเมริกันเพรสไบทีเรียนถือเป็นกลุ่มบุคคลที่ขับเคลื่อนงานเผยแผ่พระกิตติคุณของพระเจ้าได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสร้างคุณูปการให้กับสังคมไทยไว้มากมาย

ภาพที่ ๕ มิชชันนารีคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ผู้มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานทางด้านการศึกษา การแพทย์ การพิมพ์ และการเผยแผ่ศาสนาในดินแดนสยาม^๔

การเผยแผ่คริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ในดินแดนล้านนา

ล้านนา ดินแดนที่มีที่นามากมาย ประมาณนับได้เป็นจำนวนล้าน ครอบคลุมพื้นที่ในเขตภาคเหนือของไทย ประกอบด้วย กลุ่ม ๑) เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง กลุ่ม ๒) เชียงราย พะเยา กลุ่ม ๓) เชียงใหม่ ตะวันตกคือแม่ฮ่องสอน (ปาย-ยวมใต้) และกลุ่ม ๔) ล้านนาตะวันออก คือ แพร่ น่าน นอกจากนั้นยังมีดินแดนชายขอบล้านนาด้านใต้ซึ่งอยู่ในส่วนตอนบนของจังหวัดตาก สุโขทัย และอุตรดิตถ์^๕

^๔ โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย, ตามรอย ๑๒๐ ปี P.R.C. (เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๔๙) ๑๑.

^๕ สรัสวดี อ๋องสกุล, ประวัติศาสตร์ล้านนา ฉบับสมบูรณ์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒ (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๖๑) ๒๕.

ภาพที่ ๖ ภาพถ่ายคริสเตียน
ที่ร่วมในวันเปิดอาคาร^{๑๐}

การเปลี่ยนแปลงของล้านนาเกิดขึ้นอย่างมากในสมัย
พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ ทรงต้องการรับเอา
ศิลปวิทยาการของชาติตะวันตกเข้ามาพัฒนาบ้านเมือง
จึงพระราชทานพระบรมราชานุญาตสนับสนุนให้
คณะมิชชันนารีเข้ามาเผยแพร่ศาสนาได้ เมื่อวันที่ ๒๐
พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๐๖ ศาสนาจารย์ ดร.โจนาธาน วิลสัน
(Rev. Dr. Jonathan Wilson) และศาสนาจารย์ ดร.แดเนียล
แมคกิลวารี (Rev. Dr. Daniel McGilvary) ได้เดินทาง

ขึ้นมาสำรวจมณฑลพายัพเพื่อหาเส้นทางในการประกาศพระกิตติคุณขององค์พระผู้เป็นเจ้า แต่สภาพการณ์
ทุกอย่างยังไม่พร้อมจึงเดินทางกลับ ต่อมาในวันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๔๑๐ ศาสนาจารย์ ดร.แดเนียล
แมคกิลวารี พร้อมภรรยา โซเฟีย รอย บรัดเลย์ (Sophia Royee Bradley) เดินทางจากพระนครมาถึง
เชียงใหม่ทางเรือ เมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๑๐ ซึ่งถือเป็นการบุกเบิกในการเผยแพร่คริสต์ศาสนาขึ้นที่
เชียงใหม่และภาคเหนือภายใต้การดำเนินงานที่เรียกว่า “Laos Mission” หรือ “มิชชันลาว” เพื่อดูแล
รับผิดชอบงานประกาศเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในเขตล้านนา (ภาคเหนือของประเทศไทย) ยุทธศาสตร์ที่ใช้คือ
การให้บริการด้านการแพทย์ การศึกษา การพิมพ์ และการเผยแพร่คริสต์ศาสนา^{๑๑}

มิชชันนารีคณะอเมริกันเพรสไบทีเรียนกับการศึกษาในดินแดนล้านนา

การเข้ามาของมิชชันนารีคณะอเมริกันเพรสไบทีเรียน (American
Presbyterian Missionary) นำโดยศาสนาจารย์ ดร.แดเนียล แมคกิลวารี
(Rev. Dr. Daniel McGilvary) และครอบครัว ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของ
การเปลี่ยนแปลงในล้านนา และยังถือเป็นการบุกเบิกในการเผยแพร่คริสต์
ศาสนาที่เชียงใหม่และภาคเหนือ โดยศาสนาจารย์ ดร.แดเนียล แมคกิลวารี
ได้รับอนุญาตจากพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ให้ไป

ภาพที่ ๗ พระเจ้ากาวิโล
รสสุริยวงศ์ เจ้าผู้ครอง
นครเชียงใหม่ องค์ที่ ๖^{๑๒}

^{๑๐} อริสา เลิศพุกข. คริสเตียนที่ร่วมในวันเปิดอาคารคริสตจักรแม่ปูคา. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๑ เมษายน ๒๕๖๖, จาก:

https://www.facebook.com/photo/?fbid=833684417993235&set=a.755584925803_185

^{๑๑} วรณภา ปะวิโน, “โรงพิมพ์ยุคแรกของล้านนา,” วารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ ๙, ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๔): ๖๑-๖๒.

^{๑๒} Daniel McGilvary, A half century among the Siamese and the Lao : an autobiography (New York:

Fleming H. Revell Company, 1912) 71.

เผยแพร่ศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ภายใต้การดำเนินงานที่เรียกว่า “Laos Mission” หรือ “มิชชันลาว”^{๑๓} มียุทธศาสตร์การเผยแพร่ศาสนาของมิชชันนารีคือการให้บริการด้านการแพทย์และการให้การศึกษาด้วยการจัดตั้งโรงเรียน โดยเชื่อว่าโรงเรียนจะเป็นรากฐานสำคัญในการก่อตั้งคริสตจักรให้มีความเข้มแข็งและดำรงอยู่ไป

ในปี พ.ศ. ๒๔๑๘ นางโซเฟีย แมคกิลวารี (Mrs. Sophia McGilvary) ภรรยาของศาสนาจารย์ ดร.แดเนียล แมคกิลวารี เห็นว่าเด็กชายมีโอกาสดูหนังสือจากการบวชเรียนเป็นพระสงฆ์ตามวัดต่าง ๆ มากกว่าเด็กผู้หญิง จึงเห็นว่าควรมีการตั้งโรงเรียนสำหรับสอนสตรีคริสเตียน เนื่องจากในขณะนั้นครอบครัวที่มาเข้ารีตคริสต์ศาสนามีจำนวนเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย^{๑๔} เด็กผู้หญิงในเชียงใหม่ยังขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษา จึงได้เริ่มนำเด็กหญิงในพื้นที่มาสอนหนังสือที่บ้านพัก มีการเรียนการสอนภาษาพื้นเมือง โดยเรียนเกี่ยวกับการเย็บปักถักร้อย การดูแลบ้านเรือน การร้องเพลง และพระคัมภีร์ ต่อมาได้มีการสอนภาษาอังกฤษและภาษาไทยควบคู่ไปด้วยตามนโยบายของประเทศสยาม โรงเรียนแห่งนี้จัดตั้งอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. ๒๔๒๑ โดยใช้ชื่อว่า “โรงเรียนสตรีอเมริกัน (Chiangmai Girls’ School)” หรือ “โรงเรียนสตรีสันป่าข่อย” ในวันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๒ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ พระราชทานนามว่า “โรงเรียนพระราชายา (Prarachaya School)” ปัจจุบันคือ “โรงเรียนดาราวิทยาลัย” ^{๑๕}

ภาพที่ ๘ นักเรียนหญิงโรงเรียนสตรีอเมริกัน ^{๑๖}

ภาพที่ ๙ นักเรียนกำลังเรียนการเย็บปักถักร้อย^{๑๗}

^{๑๓} นื้ออ่อน ขวัญทองเขียว, *เปิดแผนยึดล้านนา*, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพฯ: มติชน, ๒๕๖๐) ๗๖.

^{๑๔} Daniel McGilvary, *A half century among the Siamese and the Lao : an autobiography* (New York: Fleming H. Revell Company, 1912) 285.

^{๑๕} วรณภา ปะวิโน, “โรงพิมพ์ยุคแรกของล้านนา,” *วารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ* ๙, ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๔): ๖๓.

^{๑๖} Daniel McGilvary, *A half century among the Siamese and the Lao : an autobiography* (New York: Fleming H. Revell Company, 1912) 234.

^{๑๗} โรงเรียนดาราวิทยาลัย. *ประวัติโรงเรียนดาราวิทยาลัย*. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒ มีนาคม ๒๕๖๖, จาก: <https://sites.google.com/web1.dara.ac.th/dara2020/เกี่ยวกับโรงเรียน/ประวัติโรงเรียน>

ต่อมาศาสนาจารย์เดวิด จี คอลลินส์ (Rev. David G Collins หรือ Rev. David Ghormley Colins) หรือพ่อครูคอลลินส์ มิชชันนารีชาวอเมริกัน ได้รับมอบหมายให้จัดตั้งโรงเรียนสอนหนังสือสำหรับเด็กชายแห่งแรกในล้านนาขึ้นเมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๓๐ โดยพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าหลวงเชียงใหม่ องค์ที่ ๗ ได้ประทานที่ดินบริเวณวัดร้างบ้านวังสิงห์คำริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิงให้ ตั้งชื่อว่า “โรงเรียนชายวังสิงห์คำ (Chiangmai Boy’s School or Wangsingkham Boys School)”

ภาพที่ ๑๐ ศาสนาจารย์เดวิด จี คอลลินส์ ผู้ก่อตั้งโรงเรียนชายวังสิงห์คำและโรงพิมพ์แห่งแรกของล้านนา^{๑๘}

ภาพที่ ๑๑ ภาพวาดโรงเรียนชายวังสิงห์คำของหลวงพินิจหัตถการ รองเสนาวังนครเชียงใหม่ ได้วาดภาพเมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๔๕๑ มอบให้พ่อครูคอลลินส์

ภาพที่ ๑๒ พระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าหลวงเชียงใหม่ องค์ที่ ๗ (พ.ศ. ๒๔๑๓-๒๔๔๐) ประทานที่ดินเพื่อสร้างโรงเรียนชายวังสิงห์คำ^{๑๙}

^{๑๘} สถานทูตสหรัฐฯ และสถานกงสุลในประเทศไทย. มิตรภาพสหรัฐอเมริกา-ไทยด้านการศึกษาและวัฒนธรรม. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๖, จาก: <https://th.usembassy.gov/th/embassy-consulate-th/chiang-mai-th/history-th/then-now-th/u-s-thai-friendship-in-education-culture-th/>

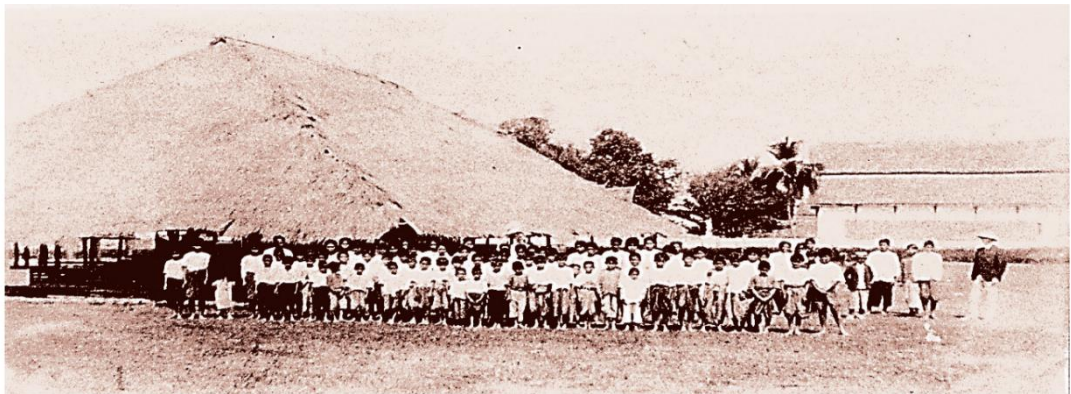
^{๑๙} คณะทนายทนายสกุล ณ เชียงใหม่ และสำนักงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เจ้าหลวงเชียงใหม่ (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง, ๒๕๓๙) ๑๒๑.

ในปี พ.ศ. ๒๔๔๒ ศาสนาจารย์ เดวิด จี คอลลินส์ ได้ลาออกจากตำแหน่งครูใหญ่ เพื่อไปประกอบงานด้านการพิมพ์และการเผยแผ่คริสต์ศาสนา โดยมอบหมายให้ ศาสนาจารย์ วิลเลียม แฮร์ริส (Rev. William Harris) ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่เข้ารับตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนชายวังสิงห์คำแทน แต่เนื่องจากสถานที่เดิมคับแคบ พื้นที่จำกัด นักเรียนไม่มีสนามให้เล่น มีจำนวนนักเรียนแค่ ๘๐ คน ครูจำนวน ๖ คน ชื่อ ครูศรีไธยะ (อินทะพันธุ์) ครูบุญทา ครูแดง ครูน้อยพรม (ไชยวงศ์) ครูอินแก้ว (ไชยวัฒน์) และครูคำอ้าย ได้ทำการสอนพระคัมภีร์ สอนการอ่านเขียนอักษรพื้นเมือง คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษเบื้องต้น เท่านั้น

ภาพ ๑๓ ศาสนาจารย์
วิลเลียม แฮร์ริส
(Rev. William Harris)^{๒๐}

ศาสนาจารย์ วิลเลียม แฮร์ริส หรือ พ่อครูแฮร์ริส ได้ย้ายโรงเรียนมาอยู่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๘ ได้ขอซื้อที่ดินจากบริษัทเบอร์เนียว ประมาณ ๒๒ ไร่ ในราคา ๒,๖๐๐ รูปี หรือประมาณ ๒,๐๘๐ บาท^{๒๑} ต่อมาภายหลังได้ซื้อเพิ่มอีก ๗๕ ไร่ เพื่อสร้างโรงเรียน โดยพ่อครูแฮร์ริสได้สร้างเพิงหลังคามุงหญ้าคาเป็นห้องเรียน แล้วย้ายนักเรียนจำนวน ๘๐ คนจากโรงเรียนชายวังสิงห์คำมาเรียนที่ห้องเรียนชั่วคราวแห่งนี้

ภาพที่ ๑๔ ภาพนักเรียนโรงเรียนชายวังสิงห์คำ ^{๒๒}

^{๒๐} สถานทูตสหรัฐฯ และสถานกงสุลในประเทศไทย. มิตรภาพสหรัฐอเมริกา-ไทยด้านการศึกษาและวัฒนธรรม. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๖, จาก: <https://th.usembassy.gov/th/embassy-consulate-th/chiang-mai-th/history-th/then-now-th/u-s-thai-friendship-in-education-culture-th/>

^{๒๑} โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย, ตามรอย ๑๒๐ ปี P.R.C. (เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๔๙). ๔๔.

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน.

ต่อมาในวันที่ ๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๘ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) เมื่อครั้งยังทรงดำรงพระราชอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินวางศิลาฤกษ์อาคารภัตตาคาร อาคารเรียนหลังแรก และพระราชทานนาม “ปรินซ์รอยแยล คอลเลจ (The Prince Royal’s College)” ซึ่งมีความหมายว่าโรงเรียนของเจ้าชาย^{๒๓} ปัจจุบันคือ “โรงเรียนปรินซ์รอยแยลส์วิทยาลัย”

จากข้างต้นเห็นได้ว่าการเข้ามาของมิชชันนารีอเมริกันเพรสไบทีเรียน ทำให้เกิดการขยายตัวของการเผยแพร่คริสต์ศาสนาอย่างมากในเชียงใหม่ผ่านการจัดตั้งโรงเรียนซึ่งถือเป็นพันธกิจหนึ่งที่สำคัญ เพราะโรงเรียนถือเป็นรากฐานสำคัญในการก่อตั้งคริสตจักรให้มีความเข้มแข็งต่อไป

ประวัติความเป็นมาของห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่

ในบันทึกความทรงจำของพ่อครูแฮร์ริส (พ.ศ. ๒๔๙๓) ได้บันทึกว่า “สมัยนั้น หนังสือสำหรับอ่านโดยทั่ว ๆ ไปในสถานีมิชชันของเรามีน้อยเหลือเกินและหนังสือสำหรับหมุ่นเวียนกันไปมาอย่างไม่มี เมื่อฉันพูดกับนายวิลลอฟปี วูด ผจก.ของบริษัทชาวอังกฤษเกี่ยวกับเรื่องนี้เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๒ เขาตอบว่า...พวกเราจะสนับสนุนท่านหากท่านจะเป็นผู้ดำเนินการ... ฉันพอจะรู้เรื่องวิธีจัดห้องสมุดอยู่บ้าง เมื่อเราเริ่มห้องสมุดครั้งแรกนั้น แม้แต่ชั้นหนังสือก็ไม่มี แต่เมื่อฉันปลดเกษียณนั้น (พ.ศ. ๒๔๘๒) เรามีหนังสือถึง ๘,๐๐๐ เล่มเนื่องจากความใจกว้างของนักธุรกิจชาวอังกฤษได้นำเอาหนังสือที่เขาอ่านแล้วมามอบให้เป็นสมบัติของห้องสมุดเมื่อเขาจะกลับไปพักผ่อนหรือปลดเกษียณ สมาชิกของห้องสมุดของเราอย่างมากไม่เคยเกิน ๓๐ คนในภาคเหนือนี้ พอถึงปี พ.ศ. ๒๔๔๖ จำเป็นที่เราจะต้องมีอาคารห้องสมุด ฉันพยายามหาเงินเพื่อสร้างห้องสมุดเล็ก ๆ แต่ฉันก็ต้องหาเงินสำหรับโรงเรียนด้วย จนเราสามารถหาซื้อที่ดินขนาดเล็กได้และสร้างห้องสมุดขึ้น ...หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ (พ.ศ. ๒๔๖๑) กิจการไม้สักลดน้อยลง ชาวต่างประเทศก็ลดลงฉันได้เสนอต่อสมาชิกของห้องสมุดของเราให้มอบที่ดินและห้องสมุดแก่ พี.อาร์.ซี. (โรงเรียนปรินซ์รอยแยลส์วิทยาลัย) และให้โรงเรียนเป็นผู้ออกค่าบำรุงรักษา ส่วนค่าสมาชิกภาพจะใช้ซื้อหนังสือ สมาชิกยอมรับข้อเสนอ ทั้งหมดจึงตกเป็นกรรมสิทธิ์ของโรงเรียนพี.อาร์.ซี...”^{๒๔}

^{๒๓} โรงเรียนปรินซ์รอยแยลส์วิทยาลัย. ประวัติความเป็นมาโรงเรียนปรินซ์รอยแยลส์วิทยาลัย. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๕ มีนาคม

๒๕๖๖, จาก: <https://www.prc.ac.th/about.php?id=1&page=history>

^{๒๔} วิลเลียม แฮร์ริส, ฉันพร้อมที่จะเดินฝ่ากำแพงหิน. (เชียงใหม่: ปรินซ์รอยแยลส์วิทยาลัย, ๒๕๔๙). ๖๒-๖๓.

ภาพที่ ๑๕ ภาพวาดห้องสมุดเชียงใหม่ หรือห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่^{๒๕}

จากบันทึกความทรงจำของพ่อครูแฮร์ริส ในการสร้างห้องสมุดชุมชนแห่งแรกของเชียงใหม่ เห็นได้ว่า ๑) พ่อครูแฮร์ริสมองเห็นความจำเป็นของการมีห้องสมุดตั้งแต่แรกเริ่มงานในเมืองเชียงใหม่ ๒) พ่อครูเห็นความสำคัญของการอ่าน การศึกษาค้นคว้า ๓) คนอังกฤษที่เป็นนักธุรกิจค้าไม้สักเข้ามาอยู่ในล้านนาต่างก็เป็นนักอ่าน ๔) พ่อครูได้รับความเชื่อถือไว้วางใจจากนักธุรกิจค้าไม้สัก ยินดีให้การ

ภาพที่ ๑๖ ห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่^{๒๖}

สนับสนุนทั้งงานสร้างโรงเรียนและงานห้องสมุด ๕) ห้องสมุดมีสมาชิกเพียง ๓๐ คน แต่ห้องสมุดมีหนังสือมากถึง ๘,๐๐๐ เล่ม สะท้อนให้เห็นความเป็นนักอ่าน นักค้นคว้า เมื่ออ่านจบจึงนำมามอบให้แก่ห้องสมุดเพื่อเป็นประโยชน์ต่อคนอื่น และ ๖) ห้องสมุดสาธารณะเป็นส่วนหนึ่งของอารยธรรมตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นชาวอังกฤษหรืออเมริกันต่างให้ความสำคัญกับการศึกษาเรียนรู้จากหนังสือ แต่ละครอบครัวไม่จำเป็นต้องมีหนังสือมากมาย แต่ห้องสมุดคือที่เรียนรู้ที่พบปะกันของสมาชิกในชุมชน^{๒๗}

^{๒๕} กำพล เลขาพิชญแสง. ห้องสมุดเชียงใหม่. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๖, จาก:

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=3435484319799648&set=p.3435484319799648&type=3>

^{๒๖} อริสา เลิศพฤกษ์. ห้องสมุดเชียงใหม่. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๖, จาก:

<https://www.facebook.com/photo?fbid=1357724557959276&set=a.762971640767907>

^{๒๗} ธเนศวร์ เจริญเมือง, ปรีณสร้อย ๑๓๑ ปี (พ.ศ.๒๔๓๐-๒๕๖๑) การศึกษา, เชียงใหม่, ล้านนา และรัฐไทย (เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๖๑). ๙๑-๙๒.

พ่อครูแฮร์ริสถือเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการหาทุนสร้างห้องสมุดแห่งแรกของเชียงใหม่ เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมหนังสือให้คนในชุมชนสถานีมิชชันลาวหรือสถานีมิชชันที่เชียงใหม่ได้อ่าน โดยการขอรับบริจาคเงินจากญาติและเพื่อนที่สหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ยังได้ขอรับบริจาคเงินและหนังสือจากชาวต่างประเทศที่พำนักอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ จนสามารถรวบรวมเงินซื้อที่ดินบริเวณหัวมุมโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย ด้านหลังบ้านพักมิชชันนารี ซึ่งเป็นบ้านเก่าของอาจารย์บิลล์ โยเดอร์ (Bill Yoder) โดยมีสลาตีบมหาวันไชย เป็นผู้ควบคุมในการก่อสร้าง เมื่อสร้างเสร็จตั้งชื่อว่า “ห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่ (Chiang Mai Mission Library)” หรือ “Chiangmai Community Library”^{๒๘} ขึ้นมาในปี พ.ศ. ๒๔๔๖

ภาพที่ ๑๗ โบสถ์คริสต์จักรที่ ๑ เชียงใหม่ เป็นสถานีมิชชันลาวแห่งแรกในเชียงใหม่ ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำปิงฝั่งตะวันออกเชิงสะพานนวรัฐ ปัจจุบันอยู่ในพื้นที่ของโรงเรียนเชียงใหม่คริสเตียน^{๒๙}

การสร้างห้องสมุดชุมชนแห่งแรกของเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์การจัดตั้งขึ้น

๑) เพื่อเป็นห้องสมุดสำหรับชุมชนชาวต่างประเทศในเชียงใหม่ โดยเฉพาะนักธุรกิจอังกฤษที่มาทำสัมปทานป่าไม้ในพื้นที่เชียงใหม่ สามารถยืมหนังสือไปอ่านที่ปางไม้ได้ หากเอามาส่งซำก็ไม่มีราคาค่าปรับ

๒) เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมและแลกเปลี่ยนหนังสือภาษาต่างประเทศให้กับคนในชุมชนได้อ่านร่วมกัน เนื่องจากหนังสือสำหรับอ่านโดยทั่ว ๆ ไป ในสถานีมิชชันมีน้อยและหนังสือสำหรับหมุนเวียนกันไปมาไม่มี

๓) เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมหนังสือและให้บริการการอ่านสำหรับคนในชุมชน อาจารย์และนักเรียนโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย โดยห้องสมุดแห่งนี้มีสมาคมห้องสมุด (Library Association) เป็นเจ้าของ แต่เนื่องจากห้องสมุดตั้งอยู่ใกล้กับบ้านพักมิชชันนารีและอาจารย์ของโรงเรียน ทำให้สามารถดูแลและลดค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาลง มีการแต่งตั้งพ่อครูแฮร์ริสเป็นบรรณารักษ์คนแรกของห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่ เนื่องจากพ่อครูเคยทำงานในห้องสมุดมิชชันที่ปรินตันมาก่อน จึงพอมีความรู้เรื่องวิธีจัดห้องสมุด

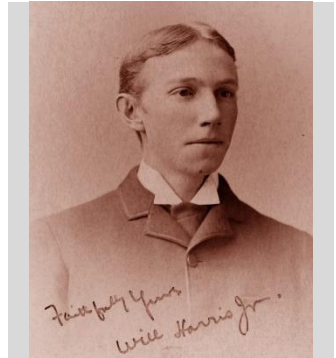
เมื่อเริ่มแรกการจัดตั้งห้องสมุดยังไม่มีชั้นหนังสือ มีการจัดหาหนังสือเข้าห้องสมุดดังนี้^{๓๐} ๑) การรวบรวมหนังสือนวนิยายปกอ่อนเก่า ๆ จากการขอรับบริจาคจากคนในสถานีมิชชันเชียงใหม่ จำนวนประมาณ ๒๐๐ กว่าเล่ม ๒) การรวบรวมหนังสือรับบริจาคจากห้องสมุดส่วนบุคคล ส่วนใหญ่เป็นห้องสมุดของนักธุรกิจ

^{๒๘} โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย, ตามรอย ๑๒๐ ปี P.R.C. (เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๔๙). ๔๐.

^{๒๙} คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. โบสถ์คริสต์จักรที่ ๑ เชียงใหม่. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๒ เมษายน ๒๕๖๖, จาก: https://www.facebook.com/photo/?fbid=126985880313522&set=pcb.126990676_979709

^{๓๐} “Chiangmai Community Library,” *Laos News* 9, 3 (July 1912): 84-85.

ชาวต่างประเทศที่พำนักในจังหวัดเชียงใหม่ ๓) การจัดซื้อหนังสือที่พิมพ์ออกใหม่จากประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาไว้ในห้องสมุดโดยใช้เงินบริจาคของสมาชิกห้องสมุด (ชุมชนชาวอังกฤษและสหรัฐอเมริกา) ได้ช่วยกันบริจาคทั้งเงินและหนังสือทางด้านวิชาการ หนังสือเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และหนังสือนิยาย และ ๔) การรับบริจาคหนังสือจากมิชชันนารีที่ลาออกหรือเกษียณอายุจากการทำงาน ซึ่งจะบริจาคหนังสือของตนให้แก่ห้องสมุด รวมถึงหนังสือทั้งหมดจากห้องสมุดส่วนตัวของบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว เป็นต้น โดยมีเนื้อหาครอบคลุมความรู้ทุกด้าน ทั้งนวนิยาย วรรณกรรม การท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์ ชีวประวัติ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ศาสนา การแพทย์ ศิลปะและหัตถกรรม เป็นต้น หนังสือที่มีการจัดหาเข้าห้องสมุดได้รับการดูแลและจัดการอย่างดี สมาชิกห้องสมุดโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจทำไม้สามารถใช้ห้องสมุดได้ฟรี โดยไม่มีค่าใช้จ่าย สามารถยืมออกและนำติดตัวไปอ่านที่ห้องหนังสือในบ้านหรือแคมป์ในป่าไม้ที่ทำสัมปทานได้โดยไม่ต้องเสียค่าปรับ ถึงแม้ว่าหนังสือเหล่านี้จะถูกนำเข้าไปเป็นเวลานานสี่ถึงห้าเดือน ทางห้องสมุดจะได้รับหนังสือกลับคืนในสภาพดีเสมอ^{๓๒} เมื่อพ่อครูแอริส เกษียณอายุราชการ (พ.ศ. ๒๔๘๒) ห้องสมุดมีหนังสือถึง ๘,๐๐๐ เล่ม

ภาพที่ ๑๘ ศาสนาจารย์ วิลเลียม แอริส ผู้ก่อตั้งและบรรณารักษ์ห้องสมุดมิชชัน เชียงใหม่^{๓๑}

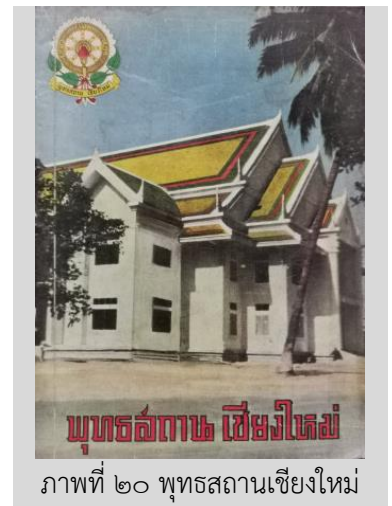
ภาพที่ ๑๙ ห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่ หรือเรียกว่า Chiangmai Community Library^{๓๓}

^{๓๑} โรงเรียนปรินสร้อยแยลส์วิทยาลัย. ผู้จัดการ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๒ เมษายน ๒๕๖๖, จาก: <https://www.prc.ac.th/about-us/director-history/>

^{๓๒} “Chiangmai Community Library,” *Laos News* 9, 3 (July 1912): 84-85.

^{๓๓} กฤติยา วัฒนกัปฺตร, การจัดการพิพิธภัณฑ์บ้านแอริส โรงเรียนปรินสร้อยแยลส์วิทยาลัย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร การจัดการศิลปะและวัฒนธรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๖๒) ๓๔.

จนมาถึงช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ (ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๗ - ๒๔๖๑) จำนวนชาวต่างประเทศที่พำนักอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ลดลงตามจำนวนไม้สัก พ่อครูแฮริสจึงได้ขอที่ดิน อาคาร และหนังสือ จากสมาชิกของห้องสมุด (ซึ่งมีไม่เกิน ๓๐ คน ส่วนใหญ่คือชาวอังกฤษและสหรัฐอเมริกา) ให้มีมติมอบห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่ให้แก่โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย โดยให้โรงเรียนออกค่าบำรุงดูแลรักษา ส่วนเงินค่าสมาชิกให้ใช้ซื้อหนังสือเพิ่มเติมเข้าห้องสมุด เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของครูและนักเรียนโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ (ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๒ - ๒๔๘๘) ทางจังหวัดเชียงใหม่ได้มีการสร้าง “พุทธสถานเชียงใหม่” ขึ้นมาเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๔ มีวัตถุประสงค์การจัดสร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่เผยแพร่หลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนา โดยวิธีปาฐกถา ธรรมเทศนา ธรรมสาส์น และปฐกถาวิชา มีการสร้างห้องสมุดและพิพิธภัณฑ์สำหรับประชาชน ผู้บริหารโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัยในขณะนั้นเห็นว่าน่าจะถึงเวลาแล้วที่หนังสือทั้งหมดควรจะกลับไปรับใช้เป้าหมายเดิม นั่นคือให้คนเชียงใหม่ทั่วไปได้อ่านหนังสือและศึกษาค้นคว้า ดังนั้นจึงย้ายหนังสือทั้งหมดมาไว้ที่ “ห้องสมุดพุทธสถานเชียงใหม่” ส่วนอาคารห้องสมุดทางโรงเรียนได้ใช้เป็นห้องเรียนขับร้องเล่นดนตรีของนักเรียนและเป็นที่ทำการของคณะสหายแห่งไม้กางเขน (F.O.C. หรือ Friends of Cross) เป็นคณะอนุชนคริสเตียน (Student's Christian Movement) ต่อมาอาคารห้องสมุดทรุดโทรมลงทางโรงเรียนจึงได้รื้อถอนอาคารหลังนี้^{๓๔}

ภาพที่ ๒๐ พุทธสถานเชียงใหม่

ห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่ (Chiang Mai Mission Library) หรือ Chiangmai Community Library จึงนับได้ว่าเป็นห้องสมุดชุมชนแห่งแรกของชาวเชียงใหม่ที่สร้างขึ้นเพื่อให้บริการการอ่านสำหรับชาวต่างประเทศที่พำนักอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ และอยู่ในชุมชนสถานมิชชันเชียงใหม่ นอกจากการสร้างห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่แล้ว ยังมีการสร้างห้องสมุดชุมชนที่สถานกงสุลอเมริกัน ห้องสมุดสมาคม เอ.ยู.เอ. และห้องสมุดสโมสรยิมคานา ขึ้นในเวลาต่อมา

^{๓๔} อริศา เลิศพฤกษ์. ห้องสมุดเชียงใหม่. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๖, จาก: <https://www.facebook.com/photo?fbid=1357724557959276&set=a.762971640767907>

บทสรุป

จากการศึกษาเรื่อง “ห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่ ห้องสมุดชุมชนแห่งแรกของล้านนา” เห็นได้ว่า ศาสนาจารย์ วิลเลียม แฮร์ริส (Rev. William Harris) หรือพ่อครูแฮร์ริส ถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาและการอ่านในดินแดนล้านนา เนื่องจากการอ่านหนังสือถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญของชาวต่างประเทศที่พำนักในจังหวัดเชียงใหม่ และจากการสนับสนุนเงินบริจาคเพื่อจัดซื้อที่ดินในการก่อสร้างโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัยและสร้างห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่ของพ่อครูแฮร์ริส ก็ได้รับการสนับสนุนจากชาวต่างประเทศโดยเฉพาะนักธุรกิจป่าไม้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้เห็นได้ว่าการเข้ามาของมิชชันนารีคณะอเมริกันเพรสไบทีเรียน (American Presbyterian Missionary) นิกายโปรเตสแตนต์ ถือว่ามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมในล้านนาเป็นอย่างมาก ทั้งทางด้านการศึกษา การแพทย์ การสร้างโรงพิมพ์ และการเผยแพร่คริสต์ศาสนาในดินแดนล้านนา โดยเฉพาะการจัดตั้งโรงเรียนควบคู่กับการสร้างห้องสมุดนั้น ถือเป็นพันธกิจหนึ่งของมิชชันนารีที่มีส่วนสำคัญให้การดำเนินงาน “Laos Mission” หรือ “มิชชันลาว” ประสบความสำเร็จในการประกาศเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในล้านนา และยังส่งผลต่อการเจริญเติบโตในด้านต่าง ๆ ในสังคมล้านนายุคต่อมาอีกด้วย

บรรณานุกรม

- กฤติยา วัฒนกิตฺตร. **การจัดการพิพิธภัณฑ์บ้านแฮร์ริส โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการศิลปะและวัฒนธรรม). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๖๒. ฉบับอัดสำเนา.
- กำพล เลหาเพ็ญแสง. **ห้องสมุดเชียงใหม่**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๖, จาก: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=3435484319799648&set=p.3435484319799648&type=3>
- โกสเด, โรแบต์. **ประวัติการเผยแพร่คริสต์ศาสนาในสยามและลาว**. แปลโดย อรสา ชาวจีน. กรุงเทพฯ: สือมวลชนคาทอลิกประเทศไทย, ๒๕๔๙.
- คณะทายาท สายสกุล ณ เชียงใหม่ และสำนักงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. **เจ้าหลวงเชียงใหม่**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง, ๒๕๓๙.
- คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. **โบสถ์คริสต์จักรที่ ๑ เชียงใหม่**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๒ เมษายน ๒๕๖๖, จาก: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=126985880313522&set=pcb.126990676979709>

จันทร์จิรา วงษ์ชมทอง และคนอื่นๆ. “คริสเตียนกับการศึกษาไทย.” วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน.

๑๙, ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๖): ๒๑๑ - ๒๒๕.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. **ปρινส์รอยๆ ๑๓๑ ปี (พ.ศ.๒๔๓๐-๒๕๖๑) การศึกษา, เชียงใหม่, ล้านนา และ รัฐไทย.** เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๖๑.

เนื่ออ่อน ขวัญทองเขียว. **เปิดแผนยึดล้านนา.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: มติชน, ๒๕๖๐.

พิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์. **สัพพะจะนะพาสาไทออนไลน์.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๒ เมษายน ๒๕๖๖,

จาก: <https://www.arts.chula.ac.th/chulaseal/dlto>

ภาพเก่าเล่าเรื่อง : โรงพยาบาลเช็นต์หลุยส์. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๖,

จาก: <https://pantip.com/topic/30260384>

โรงเรียนดาราวิทยาลัย. **ประวัติโรงเรียนดาราวิทยาลัย.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒ มีนาคม ๒๕๖๖,

จาก: <https://sites.google.com/web1.dara.ac.th/dara2020/เกี่ยวกับโรงเรียน/ประวัติโรงเรียน>

โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย. **ตามรอย ๑๒๐ ปี P.R.C..** เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๕๔.

โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย. **ผู้จัดการ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ

๑๒ เมษายน ๒๕๖๖, จาก: <https://www.prc.ac.th/about-us/director-history/>

วรรณภา ปะวีโน. “โรงพิมพ์ยุคแรกของล้านนา.” วารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ. ๙, ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๔): ๖๓.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. **เมือง-บาติสต์ ปาลแก้ว.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๖,

จาก: https://th.wikipedia.org/wiki/เมือง-บาติสต์_ปาลแก้ว

วิลเลียม แฮร์ริส. **ฉันพร้อมที่จะเดินฝ่ากำแพงหิน.** แปลโดย หมวก ไชยลังการณ์. เชียงใหม่:

ปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย, ๒๕๕๔.

สถานทูตสหรัฐฯ และสถานกงสุลในประเทศไทย. **มิตรภาพสหรัฐอเมริกา-ไทยด้านการศึกษและวัฒนธรรม.**

[ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๖, จาก: <https://th.usembassy.gov/th/embassy-consulate-th/chiang-mai-th/history-th/then-now-th/u-s-thai-friendship-in-education-culture-th/>

สมศรี บุญอรุณรักษา. **พระสังฆราชปัลเลอกัวซ์ : มิตรที่ดี สนับสนุน และจริงใจ ในรัชกาลที่ ๔.**

กรุงเทพฯ: สือมวชนคาทอลิกประเทศไทย, ๒๕๕๐.

อริสา เลิศพฤกษ์. **คริสเตียนที่ร่วมในวันเปิดอาคารคริสตจักรแม่ปูกา**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ

๑๑ เมษายน ๒๕๖๖, จาก: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=833684417993235&set=a.755584925803185>

อริสา เลิศพฤกษ์. **ห้องสมุดเชียงใหม่**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๖, จาก:

<https://www.facebook.com/photo?fbid=1357724557959276&set=a.762971640767907>

“Chiangmai Community Library.” **Laos News**. 9, 3 (July 1912): 84-85.

Daniel McGilvary. **A half century among the Siamese and the Lao : an autobiography**.
New York: Fleming H. Revell Company, 1912.

McFarland, George Bradley. **Historical skethch of protestant mission in Siam 1828-1928**. Bangkok: The Bangkok Times Press, 1928.